

KRISTIJAN JURAN

Sveučilište u Zadru

Centar za jadranska onomastička istraživanja

Trg kneza Višeslava 9, HR-23000 Zadar

kjuran@unizd.hr

PUNCTA OSTRICE – TOPONIMSKI LIK KOJI JE ZBUNIO I ZAVADIO SUVREMENIKE

U povijesnim izvorima kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka nekoliko se puta spominje toponimski lik *Puncta Ostrice* kao ime zemljišnoga predjela na području današnjeg naselja Tisno. Budući da u suvremenoj tišnjanskoj toponimiji nije očuvan, ovdje ćemo ga na temelju geografskog, povijesnog i toponomastičkog konteksta pokušati ubicirati. Razmotrit ćemo također pojavnost istih i sličnih toponimskih likova u recentnoj istočnojadranskoj toponimiji.

Godine 1629. započeo je sudski spor između šibenskoga plemića Jurja Dragojevića i njegova sugrađanina Frane Prahuljića oko vlasničkih i posjedovnih prava na jedno obradivo zemljište u blizini naselja Tisno.¹

Povijesno-prostorni kontekst s kojim korespondira sadržaj tog spora prikazan je na Karti 1. Sporno je zemljište do 15./16. stoljeća pripadalo naselju Oštrica, a od tada pripada naselju Tisno, koje su na otoku Murteru utemeljili i naselili stanovnici Oštrice i susjednog Ivinja u vrijeme turskih provala. Približno u isto vrijeme kad i Tisno nastalo je i naselje Betina, ali ne doseljenjem prebjega, nego preseljenjem nekoliko obitelji iz susjednog Murtera. Od kraja 15. stoljeća, dakle, na otoku Murteru postoje četiri naselja, dva starija: Murter i Jezera, i dva mlađa: Tisno i Betina.²

Tišnjanskim roditeljima s kontinenta, Ivinju i Oštrici, sudbina nije bila naklonjena. Ivinj, nekada jedno od većih naselja šibenskoga distrikta, danas je zaselak Tisnoga, a Oštrica se nakon preseljenja više nikad nije obnovila. Tako je u vrijeme kad se vodio spor između Dragojevića i Prahuljića (1629.–1631.) najbliže kopneno naselje otoku Murteru bio Pirovac (tada zvan Zlosela). Sve

¹ DAZd, OŠ, kut. 40, sv. 85, br. 10.

² Detaljnije u Juran 2008: 51 i dalje.

ovo navodimo zbog toga što su zemlje na području Oštrice, uz Oštričane i Ivinjane (Tišnjane), obrađivali i stanovnici Murtera, Betine, Jezera i Pirovca. Svi su oni dobro poznavali taj prostor, samo što su ga iz svojih pozicija različito percipirali. Ne bi nas stoga iznenadilo da su neke predjele različito imenovali, kao što je to slučaj danas i kao što je to općenito česta pojava u graničnim zonama između susjednih naselja. Među svjedocima u navedenom sporu bilo je teška iz svih spomenutih naselja, osim iz Betine, jer je Dragojević istodobno vodio parnicu protiv nekih Betinjana optužujući i njih da su uzurpirali dio njegove oštriške starine. Betinjane je u tom sporu zastupao njihov zemljišni susjed – Prahuljić.³

Karta 1. Promatrani prostor u povijesno-geografskom kontekstu (kružićem je označena približna lokacija spornog zemljišta o kojemu se govori u tekstu)

³ DAZd, OŠ, kut. 38, sv. 82, sveščić i.

Početno neslaganje: je li sporno zemljište u Hrastovici ili na Punti Oštrice?

Nastupajući kao tužitelj, Dragojević se pozivao na ugovor iz 1491. godine kojim je Šibenska biskupija njegovu pradjedu Ivanu dala u trajni zakup (*ad liuellum seu teraticum perpetuum*) 30 gonjaja zemljišta u predjelu Punta Oštrice (*in loco uocato Puncta Ostrice*).⁴ Potom je na sud pozvao nekoliko odabranih težaka iz Tisnog čiji su iskazi trebali pokazati da je tuženik Prahuljić neovlašteno zaposjeo dio zemljišta navedenog u tom ugovoru.

Prahuljić je tvrdio da je spornu zemlju njegov otac kupio na javnoj dražbi 1612. godine i da se ona ne nalazi na Punti Oštrice, nego u mjestu zvanom Hrastovica. Tako je uostalom i stajalo u dražbenoj ispravi: *nelle tenute di Stretto loco detto Hrastouizza*.

No Dragojević nastoji dokazati da se toponimski likovi Punta Oštrice i Hrastovica odnose na jedan te isti predjel odnosno da je Hrastovica dio Punte Oštrice te da se prema tome i parcela koju je pokojni Ivan Prahuljić kupio na spomenutoj dražbi nalazi u sklopu onih 30 gonjaja što ih je Ivan Dragojević dobio u koncesiju. S druge strane, Prahuljićevi svjedoci tvrde da su Hrastovica i Punta Oštrica različiti i prostorno odvojeni lokaliteti. Tko je od njih imao pravo?

O tome što je, gdje je, pa čak i dokle seže Hrastovica svjedočenja su s obiju strana bila u znatnoj mjeri usklađena, dok su o smještaju i prostornom obuhvatu Punte Oštrice postojala vrlo različita mišljenja. Stoga nije neobično da je u današnjoj toponimiji prostora o kojem je ovdje riječ, a koji smo na temelju iznesenoga povijesnog konteksta bez poteškoća prepoznali, toponim Hrastovica, doduše u liku Rastovica, očuvan (u nedavnim je terenskim istraživanjima i ubiciran), dok se Punti Oštrice izgubio trag. Valja pri tom napomenuti da nedaleko od današnje Rastovice postoji toponim Oštrica, na mjestu gdje je nekad stajalo istoimeno srednjovjekovno naselje. Taj je toponimski lik za ovu priču osobito bitan, pogotovo ako se razmatra iz dijakronijskog aspekta, jer je u proteklom tisućljeću nekoliko puta mijenjao svoj toponomastički sadržaj.

Oštrica

Posve je logično pretpostaviti da je srednjovjekovno naselje Oštrica dobilo ime po izduženom poluotoku na kojem se smjestilo. Veći je dio poluotoka i pripadao tom naselju pa se imenom Oštrica označavao i sveukupan zemljišni posjed na teritoriju oštriške seoske zajednice. Oštrica se kao zasebna zemljišna

⁴ Svi podatci koji se odnose na parnice Dragojević – Prahuljić i Dragojević – Betinjani nalaze se u izvorima navedenim u bilješkama 1 i 3.

cjelina prvi put spominje 1298. godine kad je šibenska općina novoutemeljenoj Šibenskoj biskupiji dodijelila »posjed od Ivinja, počevši od Makirine pa sve do Draguš, izuzev Oštrice« (*possessiones de Ivin, incipiendo a Machirina usque ad Dragusam, salvo Ostrizza*),⁵ a potom 1322. godine, prilikom uređenja granica šibenskoga distrikta (*terre Ostriza*).⁶ Najraniji izravni spomen naselja potječe iz 1402. godine kad je Šibenska biskupija dobila u vlasništvo »solane smještene na području Oštrice« (*salinas positas in confinibus Ostrize*) i »selo Oštricu« (*villam Ostrizze*).⁷ Od tog je trenutka sve zemljište unutar upravno-teritorijalnih granica naselja Oštrice i Ivinja pripadalo Šibenskoj biskupiji.

Karta 2. Suvremena toponimija na poluotoku nasuprot Tisnomu (prema građi iz knjige Toponimija otoka Murtera: 149–226)

Za razliku od srednjeg vijeka, kad je na prostoru koji promatramo toponimski lik Oštrice označavao tri međusobno vezana referenta (poluotok, naselje i zemljišni posjed), danas je on jednoznačan i prostorno sužen na nevelik kompleks obradiva zemljišta u blizini jedva vidljivih ostataka nekadašnjeg naselja o kojem svjedoče i obližnji toponimi Dvorine i Zaselo (usp. Kartu 2.). U suvremenoj tišnjanskoj toponimiji, valja to istaknuti, poluotok nema posebno

⁵ ŠD, 6.

⁶ ŠD, 18.

⁷ ŠD, 39.

ime. Zabunu unosi topografska karta Tisno (520–1–4), izrađena 1997. godine u Državnoj geodetskoj upravi Republike Hrvatske (u mjerilu 1 : 25.000), na kojoj Oštrica označava brdo odnosno niz od tri brežuljka iznad nestalog naselja i današnjeg mikrotoponima Oštrica (usp. Prilog 1). U toponomastičkim anketama koje smo u Tisnom proveli 2009. i 2010. godine jedan je ispitanik doista tvrdio da je Oštrica brdo, no nakon što se njegova sugovornica s tim nije složila i on je sam u svoju tvrdnju posumnjao. Budući da nitko od ostalih ispitanika Oštricu nije povezao s brdom, mišljenja smo da je dotični ispitanik taj podatak nesvjesno preuzeo iz spomenute karte (čiji je stvaratelj očito pogriješio u ubikaciji), a ne iz narodnoga pamćenja. To vjerojatno nije usamljen primjer štetnog utjecaja nevjerodostojnih karata na memoriju potencijalnih kazivača, o čemu u terenskim istraživanjima svakako valja voditi računa.

Punta Oštrice

Prvi je put u arhivskoj građi ovaj toponimski lik zabilježen u spomenutom ugovoru iz 1491. godine kad je Ivan Dragojević dobio u posjed zemljište *in loco uocato Puncta Ostrice*. Na sljedeći njegov spomen nailazimo u ispravi iz 1531. godine kojom je Jure Meštrović iz Oštrice prodao Grgi Perušiću iz Jezera vinograd *in Puncta Ostrice*, kod mora i brda.⁸ Susrećemo ga ponovno 1532. godine kad je Damjan Dragojević, Ivanov sin, dao u zakup Nikoli Dehanoviću iz Betine zemlju *in Diuice Most ... iuxta Punctam Ostrice*.⁹ Na zemlji rečenoga Damjana Dragojevića *in Puncta Ostrice e regione ville Betine* novu je lozu 1557. godine zasadio Betinjanin Mate Dehanović,¹⁰ a pet godina poslije dva su se Jezeranina zavadila zbog vinograda *in Puncta Ostrice*.¹¹ To su ujedno i zadnji zapisi tog toponimskog lika prije njegova učestalog spominjanja u spisima parnice Dragojević – Prahuljić, a nakon završetka te parnice (1631.) ponovno ga susrećemo tek u nekoliko dokumenata između 1719. i 1725. godine, i to u kontekstu jednoga drugog zemljišnog spora o kojem ćemo poslije kazati nekoliko riječi. Konačno, 1748. godine trojica su šibenskih plemića, kao baštinici pukovnika Semonića Grižanića, nekim težacima dala na nasad jednu ledinu *in Ponta d' Ostrizza in luoco chiamato Rat* odnosno *in luoco chiamato Punta Ostrizza o sia Rat in faccia Bettina*.¹² Na mapama austrijskoga katastra iz 1825. godine, kao i na kasnijim katastarskim i topografskim kartama, Punta Oštrice se ne spominje, a već smo istaknuli i da je izbrisana iz recentne tišnjanske memorije.

⁸ DAZd, ŠNA, kut. 29/II, sv. a, 269v.

⁹ DAZd, ŠNA, kut. 30/III, sv. a, 141r.

¹⁰ DAZd, ŠNA, kut. 30/VI, sv. 1557–1558, 56r.

¹¹ DAZd, ŠNA, kut. 39/I, sv. a, 40v–41r.

¹² DAZd, OŠ, kut. 23, sv. 27, sveščić Mandati delle Ville – Quinto, 10r–v i kut. 115, sv. 286, 33v–35r.

Divojaški/Divic/Divičića Most

U prethodnom je odjeljku naveden jedan zanimljiv toponimski lik iz 1532. godine, koji se dovodi u prostornu vezu s Puntom Oštrice: *Diuice Most*. Toponim je očuvan i danas glasi Divičića Most, a odnosi se na morsku pličinu u blizini Rastovice. U srednjem i ranome novom vijeku označavao je, uz pličinu, i susjedne zemlje na Rastovici. O tome svjedoče isprave iz 15. i 16. stoljeća: *contrata vocata Chrastouica siue Diuic most* (1478.);¹³ *in tenutis ville Ostriza in contrata vocata Diuic most* (1478.);¹⁴ *circa Diuic Most in contrata dicta Chrastouiza* (1486.);¹⁵ *in loco vocato Diuicgi Most* (1551.);¹⁶ *in Ostrica loco vocato Hrastouica apud Diuoiacchi Most* (1583.).¹⁷

Svjedočenja

Vratimo se sad na parnice koje je Dragojević vodio s Prahuljićem i Betinjanim. Vidjeli smo da je postojalo suglasje o tome da su sporne parcele smještene na predjelu koji nosi ime Hrastovica. No trebalo je još utvrditi nalazi li se Hrastovica na Puntu Oštrice, to jest pokrivaju li ta dva toponima barem dijelom isti prostor ili je Punta Oštrice prostorno odvojena od Hrastovice.

Zašto je u tom kontekstu važan Divičića Most? Zbog toga što je Dragojević u tužbenom spisu naveo da Prahuljić svojata tri gonjaja zemlje »u Puntu Oštrice kod Divojaškog Mosta« (*in Ponta de Ostrizza appresso Diuoiacchi Most*), ali i zbog činjenice da je pličina Divičića Most svojevrsna geografska razdjelnica između dva zasebna zemljišna kompleksa koja su bila od presudne važnosti za ubikaciju Punte Oštrice. Sjeverozapadno od Divičića Mosta nalazi se obradivo zemljište koje danas nosi ime Puntica ili Punta Rata, a jugoistočno je povijesna Hrastovica odnosno današnja Rastovica. Prema tome, Divičića Most je važan zemljopisni orijentir s pomoću kojega su Dragojevićeve i Prahuljićeve svjedoci mogli pouzdano ili manje pouzdano smjestiti sporne zemlje i toponimske likove koji ih okružuju. Je li Punta Oštrice današnja Puntica (Punta Rata) ili Rastovica, ili se pak to ime odnosi na čitav završni dio (rt) poluotoka Oštrice, počevši od uske prevlake Prislige, pitanja su čije odgovore tražimo u iskazima svjedoka.

Dragojević je za svjedoke doveo devetoricu Tišnjana koji su trebali odgovoriti na jedno jedino pitanje odnosno potvrditi ono što je u njemu bilo naznačeno: jesu li sporni tereni smješteni na rtu zvanom Oštrica (*nella punta*

¹³ DAZd, ŠNA, kut. 21/I, sv. i, 11v.

¹⁴ DAZd, ŠNA, kut. 21/I, sv. i, 3r.

¹⁵ DAZd, ŠNA, kut. 21/III, sv. a, 76v.

¹⁶ DAZd, ŠNA, kut. 30/V, sv. 1550–1551, sign. c, 231v.

¹⁷ DAZd, ŠNA, kut. 40/I, sv. d, 69r.

chiamata Ostrizza), podrazumijevajući, prema predaji, da je to onaj rt koji je u blizini pličine zvane Divojaški Most? Svi su svjedoci, dakako, odgovorili potvrdno, ali su trojica dala nešto opširnije odgovore, izlazeći iz okvira nametnutoga pitanjem. Ustvrdili su naime da se sporno zemljište nalazi na predjelu Hrastovica (spominjanje tog imena u pitanju postavljenom svjedocima Dragojević je očito nastojao izbjeći), a da se Hrastovica nalazi na rtu Oštrica. Tišnjanski harambaša bio je najrječitiji, čak je naveo imena brda koja okružuju Hrastovicu: *quelli terreni che sono contentiosi tra le parti ueramente sono chiamati Hrastouize, et le montagne che sono intorno si chiamano Comorschi Varh, Diuiza Uarh, Rat, et Velichi Uarh ... cominciando da Hrastouaz da doue si dano le decime tutta la punta e chiamata Ostrizza*. Njegov sumještaniin Luka Baćinov izjavio je da je Hrastovica na južnome dijelu Punte Oštrice (*Hrastouiza e sulla punta di Ostrizza dalla parte di ostro*), a Martin Crvelinov je svjedočio da je Hrastovica na rtu zvanom Oštrica i da je taj rt upravo onaj kod Divojaškog Mosta (*in Hrastouice, le quali sono nella punta chiamata Ostriza et e quella apunto appresso Diuogiaschi Most*).

Karta 3. Dva prijedloga za ubikaciju Punte Oštrice

Prahuljić je doveo osmoricu svjedoka, po trojicu iz Murtera i Tisnoga te dvojicu iz Jezera. Postavio im je čak 19 pitanja, među kojima su i ova: U kojem je predjelu smješten sporni teren? Nalazi li se sporni teren sjeverozapadno od Divojaškog Mosta prema Betini ili jugoistočno od njega prema Tisnomu? Gdje se i u blizini čega nalazi Punta Oštrice? Postoje li na Puntima Oštrice obradive zemlje, tko ih obrađuje i tko su im vlasnici? Gdje se nalazi predjel Hrastovica? Je li Hrastovica odvojena od Punte Oštrice? Ne namjeravamo ovdje detaljno raščlaniti i usporediti sva svjedočenja niti u cijelosti prepričati tijek parnice, no kao ilustraciju različite percepcije promatranoga prostora u pojedinim svjedoka donijet ćemo neke zanimljive detalje.

Odgovori na pitanje gdje se nalazi sporno zemljište glasili su: »kod Divojaškog Mosta«, »predjel se zove Oštrica«, »na Puntima Oštrice«, »blizu Punte Oštrice« i »Punta Oštrice kod Divojaškog Mosta«. Nitko nije spomenuo Hrastovicu. No kad se svjedocima postavilo pitanje je li sporno zemljište na Hrastovici, odgovori nisu bili sukladni prethodnima. Primjerice, Jezeranin Jakov Brnić najprije je rekao da je Prahuljićev teren na predjelu koji se zove Oštrica, zatim je preciznije naveo da se nalazi na lokalitetu *Ponta di Ostrizza contiguo al Diuogiaschi Most*, i to s jugoistočne strane Divojaškog Mosta, prema Tisnom, a na pitanje gdje se nalazi Hrastovica odgovara da je ona također od Divojaškog Mosta prema Tisnom, izjavljujući nešto kasnije da se sporni teren nalazi po sredini Hrastovice te da Puntu Oštrice i Hrastovicu dijeli visoko brdo! To da su Hrastovica i Punta Oštrice prostorno odijeljene brdom tvrdi i Murterin Pere Jadrešić, dok njegovi sumještani Jure Banov i Jere Banov svjedoče da je udaljenost između tih lokaliteta pola milje odnosno jednu milju. Dvojica Tišnjana, Martin Grdović i Mateša Baćinov, iznose drukčije mišljenje: sporno se zemljište nalazi na lokalitetu koji neki zovu Punta Oštrice, a drugi Hrastovica.

Nakon što im je postavljeno pitanje – je li na kopnu nasuprot Tisnom postojalo selo Oštrica, po kojemu je nazvan cijeli poluotok (!) koji završava rtom što se pruža prema Betini te nalaze li se na tom poluotoku (*penisola di Ostrizza*) predjeli *Poduornizze*, *Maçgiaci*, *Studenich*, *Prisliga*, *Hrastouizza*, *Tarstenizze*, *Tarza*, *Gagi*, *Smardechia*, a na kraju, prema Betini, i predjel zvan *Ponta di Ostrizza* – Prahuljićevi su svjedoci odgovorili sljedeće:

- spomenuti predjeli, među kojima i Punta Oštrice, nisu na poluotoku, nego na kopnu (!) (*terra ferma*) (Pere Brnić iz Jezera);
- postojalo je selo Oštrica, koje je prema rtu (*verso la punta*) bilo okruženo s tri strane morem, a na rtu (*sopra la punta*) (u spisu je iznad retka dodano: od Oštrice! – op. K. J.) različiti su predjeli, među kojima je, na kraju, i predjel zvan Punta Oštrice (Jakob Brnić iz Jezera);

- postojalo je selo Oštrica, okruženo s tri strane morem. Na tom su području, od Tisnog prema Betini, predjeli Podvornice, Mačjaci, Studenik, Prisluga i Hrastovica, od Zlosela prema Betini jedino su Trstenice i Gaji, a Punta Oštrice se nastavlja na Divojaški Most koji se pruža prema Bristrini na otoku Murteru (Pere Jadrešić iz Murtera);
- sporni se teren nalazi u Oštrici kod Divojaškog Mosta (*in Ostrizza appresso Diuogiaschi Most*) (Jure Banov iz Murtera);
- nasuprot Tisnom postojalo je selo zvano Ivinj (!), a postoji i poluotok (*peninsula*) zvan Divojaški Most (!), na kojemu su zemlje, brda i šume. Ondje su i navedeni predjeli, koji su međusobno odvojeni (Jere Banov iz Murtera);
- mjesto zvano Oštrica prostrano je i na njemu se nalaze mnoga obradiva zemljišta različitih imena, među kojima je i Punta Oštrice, koja počinje nasuprot Betini, a uključuje i Divojaški Most (Pere Burin iz Tisnog);
- postojalo je selo Oštrica i na njegovu području različiti predjeli, a postoje i različiti predjeli na Punti Oštrice; neki govore da je Hrastovica dio Punte Oštrice, a neki hoće da su to odvojeni predjeli (Martin Grdović iz Tisnog).

U iznesenim se svjedočenjima zrcale sve nejasnoće koje su od početka pratile sudski proces. Čini se da se neki svjedoci ne snalaze najbolje u nametnutoj geografskoj terminologiji, odnosno da ne razlikuju dovoljno jasno značenja riječi ‘poluotok’ (*peninsula*) i ‘rt’ (*ponta*) te da im nije uvijek lako odvojiti apelativnu od toponimizirane ‘punte’. Nije ni nama danas jednostavno dokučiti što se točno krije iza pojedinih zapisanih riječi i u kojim bismo slučajevima primjerice trebali pisati „punta“, a u kojim „Punta“. No veći problem od toga svakako je pitanje pouzdanosti danih iskaza. Prije nego što se na to detaljnije osvrnemo, upoznat ćemo se s nekoliko starih karata koje prikazuju prostor o kojem ovdje raspravljamo.

Tri karte iz 18. stoljeća

U prvoj četvrtini 18. stoljeća zemlje na Punti Oštrice odnosno u Hrastovici ponovno su bile predmet sudskog spora, ovaj put između Emanuela Callafattija i Šibenske biskupije. Callafatti je naime preko svoje majke, koja je potjecala iz obitelji Divnić, došao u posjed zemalja koje su nekada pripadale Jurju Dragojeviću.¹⁸ Riječ je dakle o istom posjedu oko kojega su „lomili koplja“ Dragojević i Prahuljić stotinjak godina ranije! U ispravama koje je u vezi s tim posjedom Callafatti dao sastaviti kod javnih bilježnika, govori se o »zemljama od Punte Oštrice u mjestu zvanom Divojaški Most« (*terreni della*

¹⁸ DAZd, ŠNA, kut. 87/VII, knj. 13, 2145v–2147r; Juran 2008: 123.

ponta d' Ostrizza luoco detto Diuoiiaschi Most) ili, još mnogo preciznije, o »zemljama na Punti Oštrice u mjestu zvanom Divojaški Most, koji je pličina u moru, počevši od rečenoga Divojaškog Mosta i Divic Vrha, koji gleda prema selu Betini, pa do podnožja Velikog Vrha, koji gleda prema selu Tisnomu« (*terre poste nella Ponta di Ostrizza luoco detto Diuoiiaschi Most, che è la secca in mare, principiando da detto Diuoiiaschi Most, et Diuiz Varh detto il Monte della Donzella, che guarda uerso la villa di Bettina sino il piede di Velichi Varh detto Monte Grande, che guarda uerso la villa di Stretto*). Dokumenti iz kojih smo preuzeli navedene citate potječu iz 1719. odnosno 1721. godine,¹⁹ a na gotovo isti način Callafattijev se posjed opisuje u još dva dokumenta iz 1725. i 1729. godine.²⁰ Ni u jednom od njih ne spominje se toponim Hrastovica. Za potrebe parničnoga postupka Callafatti je 1720. godine od javnog mjernika Alessandra Michelija naručio i nacrt spornih zemalja, čiji dio donosimo kao Prilog 2.

Biskupija se pak pozivala na jednu drugu kartu, čija se toponimija u odnosu na „Callafattijevu kartu“ ponešto razlikovala. Dao ju je izraditi biskup Ivan Dominik Calligari 1711. godine, a na njoj je prikazan cjelokupan biskupijski posjed u Ivinju i Oštrici. Prema njoj je 1719. godine napravljena posebna karta onoga dijela Oštrice na kojem se nalazilo sporno zemljište (Prilog 3).²¹ Toponimski lik Punta Oštrice nije našao svoje mjesto ni na biskupijskim kartama ni i u popisu čestica koji je pratio originalnu kartu iz 1711. godine. Ono što je za Callafattija Punta Oštrice, to je za biskupa Hrastovica. No biskup je išao i korak dalje. Za zemljište u današnjoj Puntici odnosno Punti Rata stavio je ime *Rastoviza Picola*, a Puntu Rata je premjestio na današnju Puntu Strtenic! Doduše, napravili su to drugi umjesto njega. Koji je bio razlog tim kartografskim intervencijama? Vjerojatno taj da se izbriše uspomena na Puntu Oštrice čije ime vrlo jasno stoji u onom ugovoru što su ga sklopili Dragojević i Biskupija 1491. godine.

Vraćanje na početak: što je i gdje je Punta Oštrice?

Razmotrimo li sve što smo dosad naveli, još uvijek se ne ćemo dovoljno približiti odgovoru na gornje pitanje. Ono što znamo jest to da su moguća dva rješenja. Prema jednome je Punta Oštrice rt kojim završava poluotok Oštrica i počinje kod prevlake Prislige u blizini najjužnijih parcela u Rastovici, a prema drugome bi Punta Oštrice bila samo završni dio tog rta. U prvome bi slučaju na njoj postojala četiri zasebna kompleksa obradivih površina, tri uz obalu prema otoku Murteru (Prisliga, Rastovica i Puntica/Punta Rata) i jedan uz

¹⁹ DAZd, ŠNA, kut. 87/VI, knj. 12, 1804v–1805v i kut. 87/VII, knj. 13, 2145v–2146v.

²⁰ DAZd, ŠNA, kut. 87/VIII, knj. 16, 54v–56r.

²¹ Juran 2010: 89–92.

obalu prema Pirovcu (Trstenice), a u drugome bi slučaju obuhvaćala samo jedan od njih, onaj najsjeverniji – Punticu/Puntu Rata. To je važno navesti zbog toga što se u arhivskoj toponomastičkoj građi, barem kad je riječ o ovom prostoru, bilježe isključivo oni toponimski likovi koji se odnose na obradive zemlje, dok su imenovanja prirodnih konfiguracija vrlo rijetka (*seccha chiamata Diuoiiaschi Most, Vêlichî Varh ditto Monte Grande...*).

Razmotrimo prvu varijantu: Punta Oštrice = rt od Prislige do Punte Rata. Ako bi ubikaciju Punte Oštrice temeljili na iskazima svjedoka u parnici Dragojević – Prahuljić, onda je ovakvo rješenje posve prihvatljivo. Većina je svjedoka naime izjavila da se Hrastovica nalazi na Puntu Oštrice. To isto stoji i u ispravama koje su sročene pod budnim okom Callafattija u vrijeme kad je vodio spor sa Šibenskom biskupijom. No tu postoji jedan problem, koji možemo uobličiti u pitanje: jesu li svjedočenja vjerodostojna? Vidjeli smo da se u nekim pitanjima svjedoci nisu slagali, ponekad ni sami sa sobom. S druge strane, Tišnjani su bili međusobno usklađeniji od Murterina i Jezerana i upravo su oni bez mnogo razmišljanja Hrastovicu smještali na Puntu Oštrice.

Može li se međutim takav zaključak izvesti i iz isprava koje nisu vezane za navedene parnice, što bi od nas ujedno odagnalo sumnju u tendenciozna svjedočenja? Zasad se još ne može. Ako se *loco uocato Puncta Ostrice* iz 1491. godine doista odnosi na zemlje u današnjoj Rastovici u blizini Divičića Mosta, onda je čudno što se ni jedan od dva potonja lokaliteta ni u jednoj kasnijoj ispravi ne dovodi u vezu s toponimom Punta Oštrice, osim u jednom slučaju koji je zato za ovu priču od velike važnosti. O njemu smo već govorili, no ponovimo da je riječ o ispravi iz 1532. godine u kojoj stoji da se neka parcela u Divić Mostu nalazi »kod Punte Oštrice, brda i mora« (*unum terrenum vineatum et cum eius zatocham positam in Diuice Most super terratico Episcopatus Sibenici gognaiorum octo in circa, iuxta Punctam Ostrice, iuxta litus maris et montem*). Ako je dakle Divičić Most kod Punte Oštrice, a ne na njoj, onda bi Puntu Oštrice bilo logično tražiti na mjestu današnje Puntice/Punte Rata. Do 1629. godine, kad je započela parnica između Dragojevića i Prahuljića, Punta Oštrice se u arhivskim izvorima spominje još tri puta, i to dva put kao *Puncta Ostrice*, a jednom kao *Puncta Ostrice e regione ville Betine*. Na nju se bez sumnje odnosi i sintagma zabilježena 1601. godine: *contra ouero ponta contro Betina*.²² Svi su navedeni primjeri preuzeti iz isprava u kojima se govori o obradivu zemljištu u vlasništvu Damjana Dragojevića odnosno njegova nasljednika Ivana Semonića rečenog Laudonića, a poznato nam je i to da Semonićevi baštinici 1748. godine drže u posjedu zemljište *in luoco chiamato Punta Ostrizza o sia Rat in faccia Bettina*. Kad bi dakle uzeli u obzir samo dokumente koji nisu vezani za parnice Dragojević – Prahuljić i Callafatti

²² DAZd, MIS, sv. 10, poz. 3.

– Biskupija, onda bi naš zaključak bio sljedeći: Punta Oštrice = Puntica/Punta Rata. To je rješenje prihvatljivije i iz toponomastičkoga konteksta (Punta = Punta, *Punta Ostrizza* = *Rat* = Punta Rata), dok geografski kontekst odgovara objema predloženim ubikacijama.

Unatoč tomu što nas suvremena toponimija upućuje na to da ubikaciju povijesne Punte Oštrice tražimo na mjestu današnje Puntice/Punte Rata, ne možemo zanemariti povijesni kontekst i gotovo jednoglasno svjedočenje Tišnjana da Punta Oštrice obuhvaća i Hrastovicu. Čak i da je Punta Oštrice kao toponim očuvana, postojala bi mogućnost diskrepancije između njezina povijesnog i suvremenoga prostornog sadržaja. Stoga mi na ovome mjestu ne možemo ponuditi konačno rješenje. Pitanje iz podnaslova ostavljamo otvorenim i zbog toga što povijesna i suvremena toponimija poznaje i druge Oštrice i Punte Oštrica, koje od njihovih tišnjanskih imenjakinja (ili možda „klonova“) nisu puno udaljene, a dosad u historiografiji i toponomastici nisu bile posebno problematizirane. Premda su značenja njihovih toponimskih likova prozirna te se po njima može naslutiti vrsta i oblik zemljopisnih objekata kojima pripadaju, ograničeni areal njihova rasprostiranja u istočnojadranskoj toponimiji otvara neke nove istraživačke mogućnosti. Na njih ćemo ovom prigodom samo upozoriti.

Toponimi Oštrica i Punta Oštrice u istočnojadranskoj toponimiji

Pridjev ‘oštar’ čest je u hrvatskoj toponimiji, pogotovo u oronimiji. Najčešće je dio dvočlane sintagme (Oštri Vrh, Oštra Kosa, Oštra Glava), dok se mnogo rjeđe ostvaruje u poimeničenoj formi (Ostrovica, Oštrik, Oštrikovac). U istočnojadranskoj toponimiji nalazimo ga i u imenima rtova (Oštri Rat na Korčuli, Oštra Ponta na Mljetu, Oštra Glava kod Rogoznice, Oštri Rt na Prukljanu – toponime smo preuzeli iz topografskih karata), no u poimeničenom obliku Oštrica realizirao se, prema dostupnim toponomastičkim podacima, samo na šibenskom priobalju i otocima (Karta 4.). Na zadarskom otočju, najrazvedenijem istočnojadranskom arhipelagu, nema niti jedne Oštrice. Nema, zapravo, niti pridjeva ‘oštar’ u toponimiji rtova (postoje doduše toponimi Punta Pocukmarka Oštro i Punta Oštra, ali je ‘oštar’ u njihovu slučaju strana svijeta, prema lat. *auster* jug).²³ Toponima Oštrica nema ni na Čiovu,²⁴ Drvenicima,²⁵ Šolti,²⁶ Braču,²⁷ niti na priobalju sjevernije i južnije od šibenskoga teritorija.

²³ Skračić 1996: 447–448; usp. i Skračić 2003–2004.

²⁴ Jurić 2005.

²⁵ Toponomastičku građu obaju Drvenika prikupio je dr. Ante Jurić.

²⁶ Prema rukopisu Ante Škobalja koji se nalazi u Centru za jadranska onomastička istraživanja.

²⁷ Šimunović 2004.

Karta 4. Prostorna distribucija rtova koji nose ime Oštrica ili Punta Oštrice u istočnojadranskoj toponimiji (na temelju dostupnih podataka)

Svi rtovi koji u istočnojadranskoj toponimiji nose ime Oštrica ili Punta Oštrice, a pobrojili smo ih 13, nalaze se na prostoru od Modrava (granica između Šibensko-kninske i Zadarske županije) do rogozničkoga područja, na povijesnoj granici između Šibenika i Trogira.²⁸ Tišnjanska povijesna Oštrica odnosno Punta Oštrice bila bi četrnaesta. Dodajmo tomu da jedan otočić kod Kaprija također nosi ime Oštrica. U povijesnim se izvorima neke od tih Oštrica, izuzimajući tišnjansku, spominju još u 15. stoljeću. Zlarinska Oštrica, primjerice, zabilježena je 1423. godine.²⁹ Na temelju iznesenog može se postaviti sljedeće pitanje: je li 'oštrica' u jednom razdoblju šibenske povijesti imala funkciju geografskog termina i značila isto što i 'rat/art' odnosno 'punta'.³⁰ Ako je tomu bilo tako, je li Punta Oštrice pleonazam poput Punte Rata? Drugim riječima, je li Punta Oštrice isto što i Oštrica? Odnosi li se općenito apelativ 'punta' kod većega poluotoka samo na njegov završni dio ili na poluotok u cjelini? Je li imenovanje Oštricâ motivirano ostrim pružanjem u more ili ostrim vrhovima na njima? Još se mnoga pitanja mogu postaviti, no i ova navedena dovoljna su za poticanje rasprave, koju ćemo ipak prepustiti vrsnijim toponomastičarima.

²⁸ Finka – Šojat 1973–74.

²⁹ DAZd, ŠNA, M, kut. 3/II, sv. 3.II.m, 81r.

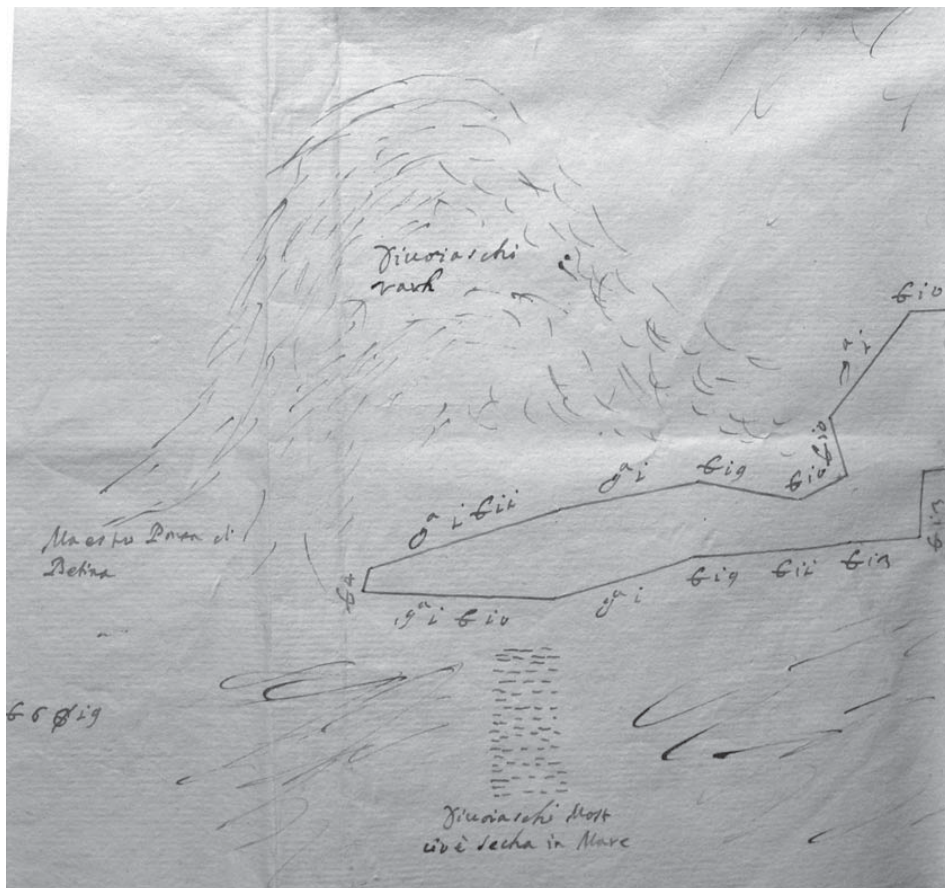
³⁰ Ovo je pitanje zapravo formulirao i prenio nam ga u jednom razgovoru dr. Ante Jurić iz Centra za jadranska onomastička istraživanja Sveučilišta u Zadru. Nadamo se da nam neće zamjeriti što ga ovdje spominjemo.

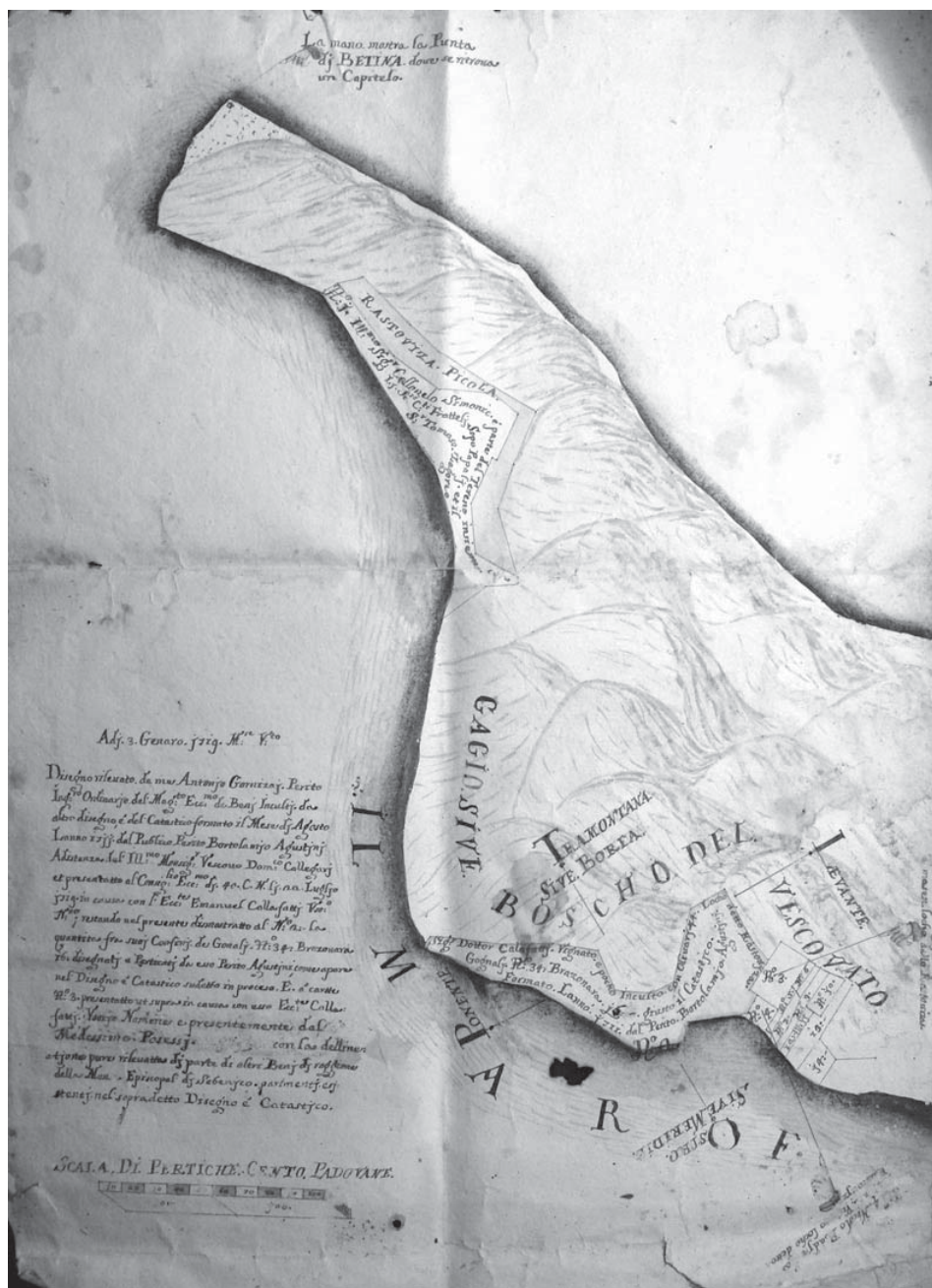
Prilozi:

1. Toponim Oštrica na topografskoj karti TK Tisno (520–1–4) (1997.)

2. Nacrt zemalja na području današnje Rastovice iz 1720. godine (BAŠ, RZ)

Objavljeni izvori:

ŠD *Šibenski diplomatarij – Zbornik šibenskih isprava* (priredili J. Barbarić i J. Kolanović), Muzej grada Šibenika, Šibenik, 1986.

Neobjavljeni izvori:

BAŠ Biskupijski arhiv u Šibeniku:

RZ Razni spisi

ŠBKV Šibenski biskupi i kapitularni vikari

DAZd Državni arhiv u Zadru:

MIS Miscellanea

OŠ Općina Šibenik

ŠNA Šibenski notarski arhiv

Literatura

FINKA, BOŽIDAR – ŠOJAT, ANTUN. 1973–74. Obalna toponimija zadarsko-šibenskoga kopna i šibenskog otočja, *Onomastica Jugoslavica*, 3–4, Zagreb, 37–65 + 6 karata.

JURAN, KRISTIJAN. 2008. *Otok Murter u razdoblju mletačke uprave (1412.–1797.)*, doktorski rad, Zadar.

JURAN, KRISTIJAN. 2010. Postanak Tisnoga i tišnjanski posjed na kopnu, *Toponimija otoka Murtera* (ur. VLADIMIR SKRAČIĆ), Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar, 85–95.

JURIĆ, ANTE. 2005. Suvremena čiovska toponimija, *Čakavska rič*, XXXIII, 1–2, Split, 145–212.

SKRAČIĆ, VLADIMIR. 1996. *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*, Književni krug, Matica hrvatska – Ogranak Zadar, Split.

SKRAČIĆ, VLADIMIR. 2003–2004. Nazivi vjetrova i strana svijeta u jadranskoj toponimiji, *Folia onomastica Croatica*, 12–13, Zagreb, 433–448.

ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2004. *Bračka toponimija*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.

Toponimija otoka Murtera (ur. VLADIMIR SKRAČIĆ), Sveučilište u Zadru, Centar za jadranska onomastička istraživanja, Zadar.

Puncta Ostrice – a toponymic form that has confused and divided modern reseachers

Abstract

In late Medieval and early modern historical sources, the toponymic form *Puncta Ostrice* is mentioned a few times as the name of a tract of land near the modern-day settlement of Tisno. Since the toponym has not been preserved in the modern toponymy, we will then try to place it on the basis of its geographical, historical and toponomastic context. We will also examine the appearance of the same and similar toponymic forms in recent eastern Adriatic toponymy.

The adjective *oštar* ‘sharp’ appears frequently in Croatian toponymy, particularly in oronymy. It is most often part of a two-part syntagm (*Oštri Vrh*, *Oštra Kosa*, *Oštra Glava*), while it is more rarely seen in propriialized form (*Oštrovica*, *Oštrik*, *Oštrikovac*). In eastern Adriatic toponymy we also find it in the names of points (*Oštri Rat* on Korčula, *Oštra Ponta* on Mljet, *Oštra Glava* near Rogoznica, *Oštri Rt* on Pukljan — we have taken these toponyms from topographic maps), but it is present in the propriialized form *Oštrica*, according to current toponomastic data, only along the Šibenik coastal area and archipelago. In the Zadar archipelago, the most indented eastern Adriatic archipelago, there is not a single *Oštrica*. There is not even a single adjective ‘oštar’ in the toponymy of its points (there exist the toponyms *Punta Pocukmarka Oštro* and *Punta Oštra*, but ‘oštar’ in their case is a direction, from the lat. *auster*, south). The toponym *Oštrica* exists neither on Čiovo, Drvenik, Šolta, nor Brač, nor does it in the coastal regions to the north and south of Šibenik.

Ključne riječi: toponimija, punta, rt, Punta Oštrice, Murter

Key words: toponymy, promontorium, Punta Oštrice, Murter